

blick

TEMA: FÄRG * PASSION * NYFIKENHET

* ETT MAGASIN FRÅN V-TAB

Den rätta **NYANSEN**

SÅ PÅVERKAS VI AV FÄRGERNA
RUNTOMKRING OSS

TID: 04.45

**BLÅ LAGUNEN,
ISLAND**

Ångande varmt,
magiskt turkos-
blått och sam-
tidigt grumligt
av mineraler och
blågröna alger.

Än så länge
vilar lugnet över
Blå lagunen,
en geotermisk
spa-anläggning
och Islands
största
turistattraktion.

☛ FOTO: Mienny Photography, Gettyimages

blå

ÄR DEN
VARMASTE
FÄRGEN ▶

Det badkarsvarma vattnet lockar både islänningar och turister, men det är vattnets färg som gjort Blå lagunen känd.

TEXT: Elisabet Tapio Neuwirth

Eldigt röd, nyfiken gul, familjens svarta får. Vi tar gärna till färger för att beskriva en människas personlighet. Men de berör också människans innersta väsen, och själen bekänner alltid färg.

 UNDER DEN SVARTVITA tiden - det vill säga innan färgteven kom in i våra vardagsrum - fanns enstaka glädjestunder av blåbärsrisgrönt och sängkamarblått. Det var i sådana eleganta termer den numera framlidne sportkommentatorn Bengt Grive beskrev konståkarnas kläder för oss som satt framför en flimrande teveruta och såg paren virvla fram över isen. Mellan figurerna, piruetterna och hoppen passade han på att lägga in pikanta kommentarer om mörkvita klänningar, vinbärssvarta skridskor och spaljégröna dressar. Det var som om han använde en sorts verbal magi: I den annars så gråkorniga tevevärlden spritte plötsligt allsköns kulörer, toner och nyanser fram.

Färger är viktiga för människan, de påverkar oss och en orsak är att de är

direkt kopplade till våra känslor. Det är därför ingen slump att färger påverkar humöret och kanske till och med våra beslut. Tänk på den uppenbara skillnaden mellan en person som klär sig i neutrala färger och en annan som föredrar starkare kulörer. Vem väljer vi, och varför?

Forskare undersöker hur vi människor påverkas av färger, och de mest undersökta kulörerna är rött och blått. Det är nu vetenskapligt bevisat att vi uppfattar den färgstarka personligheten som mer intressant, men även att den till synes mest oansenliga person kan bli attraktivare om han eller hon bär ett rött klädesplagg.

ROCHESTER UNIVERSITY, USA. En grupp studenter fick se en bild på en kvinna. Bilden väckte ingen större

HET, HETARE, BLÅTT

Vår uppfattning om att heta ting är röda – som de glödande trådarna i en brödrost eller lågan på en tändsticka – hänger delvis ihop med vår uppfattning om varma och kalla färger. Men sanningen är att den hetaste färgen är blå. När material som stål eller kol värms upp till mycket höga temperaturer (runt 1000°C) lyser materialet rött. Men ju högre temperaturen blir, desto mer skiftar färgen i vitt och slutligen i blått (25000°C).

Rött drar blickarna till sig och väcker starka känslor.

uppmärksamhet. Hon var i tjuugoårsåldern, hade brunt, halvlångt hår och ett neutralt ansiktsuttryck. Därtill var hon klädd i en blå tröja som inte heller den stack ut nämnvärt. En grupp manliga studiedeltagare som iakttog henne på datorskärmen bedömde henne som en högst ordinär person.

Psykologen Andrew J Elliot ledde studien och när han ändrade färg på kvinnans blå tröja hände något. Plötsligt

väcktes intresset hos männen i studiens jämförelsegrupp. Samma kvinna, nu klädd i en eldigt röd nyans, upplevdes som attraktiv och hennes fiktiva chanser att gå ut på en romantisk dejt nästan fördubblades. Ingen av männen insåg att de hade blivit påverkade av klädesplaggets färg, inte heller att deras uppfattning om kvinnan i övrigt hade ändrats. De hade ingen åsikt om hon hade andra egenskaper som kan uppfattas som attraktiva, exempelvis vänlighet eller intelligens.

Studien stärkte en av teserna inom färgpsykologin. Färg handlar inte enbart om estetik – det våra ögon upplever som vackert – färg har också en funktion som är direkt kopplad till

Think pink

Inom kriminalvården i USA används färgterapi för att lugna ner aggressiva interner. Fångarna placeras i ett rum målat i en rosa nyans som går under benämningen "tuggummirosa". Nyansen har en dokumenterat muskelförsvagande effekt redan efter tre sekunder.

”Det räcker att se en färg ett kort ögonblick – hur vi sedan reagerar och agerar är förutsägbart.”

våra känslor. Färger slår an en ton i sinnesstämningen, precis som musik kan göra. Om en melodi spelas falskt reagerar psyket omedelbart och helt omedvetet, men om ett musikstycke framförs helt felfritt kan ögonen tåras eller kroppen vilja brista ut i dans.

På ett liknande sätt kan alltså färger både förleda och påverka oss, och det gäller såväl kvinnor som män: Vid våra partnerval, när vi shoppas eller hejar på ett fotbollslag. Det räcker att se en färg ett kort ögonblick – hur vi sedan

reagerar och agerar är förutsägbart, åtminstone för färgpsykologerna.

I enkätundersökningar kopplar de flesta människor ihop rött med begrepp som kärlek, lust och erotik. Hur kommer det sig? Finns det en biologisk orsak? Svaret tycks vara ja. Associationen mellan rött och passion kan man exempelvis se i djurvärlden: Schimpans- och babianhonor signalerar sin brunst genom att de yttre könsdelarna sväller upp och antar en rödaktig färg. Rent biologiskt kan man säga att rött är

en välkomnande signal – under förutsättning att den har rätt nyans.

För rött kan även fungera som en varningssignal, något som väcker vaksamhet och flaggar för fara. Men hur kommer det sig att en och samma färg kan signalera två så vitt skilda saker? Och hur vet vi det?

Enligt den schweiziske professorn och psykologen Max Lüschers färgteori har alla färger olika toner och de i sin tur påverkar psyket på olika sätt. Det ena handlar om den personliga

Joanna Pierre Foucard är bebyggelseantikvarie och färgsättare.

Färgpraktens makt

Kvinnor och män som bär rött blir mer uppmärksammade av det motsatta könet. På den tyska hemsidan kravattenknoten (slipsknoten) har man analyserat något annat, nämligen vad valet av slipsfärg säger om sin ägare.

Grön slips visar en man som är harmonisk, traditionell och naturbunden.

Gul slips bärs oftast av intellektuella män i höga positioner, som gillar detaljer och är positiva.

Röd slips väljs av en utåtriktad man som vill ha uppmärksamhet.

Lila slips används av konstnärligt kreativa män med stark självkänsla.

Vinröd slips signalerar vänlighet och mottaglighet.

Blå slips flaggar för lugn, ordning och reda.

www.kravattenknoten.de

"Färger är som människor. Vissa är roliga men högljudda och krävande, andra milda och mjuka."

JOANNA PIERRE FOUCARD

undervisar och föreläser i ämnet. Hennes förhållande till färg är också personligt, och hon liknar gärna färg med människor. Vissa är roliga men högljudda och krävande, andra milda och mjuka och de harmoniserar med sin omgivning. I detta mingel av färger har varje kulör sin plats, och när den hamnar i rätt miljö eller omgivning brukar människorna i den må bra. Det blir en samklang.

-Mitt arbete handlar därför om att lyssna in byggnaders karaktär för att veta vilken färg den ska kläs i, och förstå människorna som ska vistas i den. Snygga ytor i trendiga färger är inte min nisch, säger hon.

I offentliga rum för samtal och vakenhet passar de kulörta tonerna bra:

-De pockar på vår uppmärksamhet, vi blir aktiva och alerta. I det avseendet är vårt färgseende både inlärt och nedärvt. För att överleva var vi tvungna att kunna läsa av himlen, urskilja svampar och bär i naturen för att veta vilka som

var ätliga respektive oätliga. I butikerna arbetar man medvetet med detta, säger Joanna Pierre Foucard.

De kulörta nyanserna är samtidigt uttröttande, och bör därför lämnas därefter om man vill skapa en miljö för koncentration eller avslappning. Här kan de mjukare, naturnära färgskalorna göra ett bättre jobb – tillsammans bildar de en vilsam matta för ögonen.

När det gäller sådana interiörer är färgpsykologin som allra viktigast, anser Joanna Pierre Foucard. Det är där vi kan bli personliga, och det kan vara avgörande för de sinnesstämningar färgerna manar fram. Blått brukar beskrivas som en rogvande färg för sovrum, men det beror samtidigt helt och hållet på hur intensiv den är och hur mycket uppmärksamhet den stjälar ifrån våra sinnen.

Och vilken nyans ska det vara? Utan tvekan sängkamarblått, så som sportkommentatorn Bengt Grive beskrev den på den svartvita tiden.

Signal och symbolik

PASSION

Rött symboliserar kärlek, passion, liv och död, impulsivitet, instinkt, kampvilja, kraft, mod och sex. Röda varningsskyltar pockar på uppmärksamhet, precis som flugsvampen i skogen. Forskning visar att rött stimulerar muskler och könshormoner. Vid belysning med rött ljus höjs blodsockerhalten och blodtrycket och den allmänna försvarsberedskapen tycks öka.

GLAMOUR

Orange står för rikedom, fest och glädje, generositet, glamour, känsla, sinnlighet och vänskap. Färgen används ofta som signalfärg i flytvästar, arbetskläder och livbojar – och gärna på snabbmatställen.

INTELLEKT

Gult symboliserar värme och intelligens, intellekt, kommunikation, logik, nyfikenhet, precision och snabbhet. Men även falskhet och svartsjuka. Varningsskyltar är ofta gula och svarta, precis som bin och getingar.

KÄNSLIGHET

Grönt är ungdomens och hoppets färg. Den symboliserar dröm, konstnärlighet, känslighet, kärlek, naturlighet och ömhet. Politiska partier som värnar om miljön använder den gröna färgen som signal – precis som snabbmatskedjan McDonald's som nyligen frångick sin röda bakgrundsfärg och bytte ut den till grönt.

KONCENTRATION

Blått symboliserar andlighet och stabilitet, auktoritet, idealism, intuition, koncentration, lugn, sanning och tradition. Det är en respektingivande färg som används av poliser och banker samt ofta som bakgrundsfärg vid nyhetsuppläsningar i teve.

GENIALITET

Violet symboliserar artisteri, genialitet, hänryckning, makt, mystik, religion och vilja. Det är kyrkans, konstnärernas – och "tanternas" färg.

FRIHET

Lime står för naiv glädje och optimism, frihet, fräckhet, komik, munterhet, respektlöshet och yra. Används som signalfärg tillsammans med orange.

SKÄRPA

Turkost står för analys och renhet, distans, måttlighet, nykterhet, reservation, skärpa och urskillning.

Källa: Karl Rybergs "psykopalett".
Böckerna "Leva med färger", "Drömllexikon".

Färgstarka drömmar

Tillhör du majoriteten som drömmer i färg? Forskare tror att tevetittande har stor inverkan på vårt drömliv och att det därför tycks finnas ett generationsskifte mellan dem som drömmer i färg respektive svartvitt. I en studie om drömmar uppgav 80 procent av deltagarna under 30 år att de upplever färg i sina drömmar. Bland de 60-åriga deltagarna var andelen färgdrömmare endast 20 procent. Studien visar även att antalet färgdrömmare ökar, det stärker forskarnas hypotes om att våra tevevanor påverkar oss ända in i sömnen.

BILD: Martine Castoriano och Caroline Castoriano Gade

Hur man uppfattar färg är djupt personligt. Men det finns studier som visar att den omgivande temperaturen i ett rum kan påverka ens färgval på ett överraskande sätt. I ett varmt rum är chansen större att man väljer kalla färger som sin favoritfärg, det vill säga blått, grönt och violett. Det omvända sker i ett svalt eller kyligt rum. Då tenderar man att välja färger från den varmare färgskalan, det vill säga rött, gult och orange.

uppfattningen, det andra om de signaler en speciell färg eller nyans faktiskt ger. En orangeröd ton signalerar exempelvis impulsivitet. En rödblå ton signalerar motsatsen, det vill säga kontroll. Vi ser flugsvampen tydligt i skogen, men plockar den inte. Stoppskylten i vägkorsningen får oss att reagera och bromsa in.

PRECIS SOM GRUNDFÄRGEN röd har färgen blå studerats flitigt, en kulör som av de flesta uppfattas som sval. När filmen "Blå är den varmaste färgen" seglade upp på filmdukarna blev den uppmärksammasad för sitt innehåll och erhöll många priser. Men titeln skapade också funderingar hos både biobesökare och filmrecensenter. På vilket sätt kan blå vara en varm färg? Marcie Bianco, reporter

på afterellen.com, en webbplats kopplad till Ellen DeGeneres populära talk show, träffade Adèle Exarchopoulos som har en av huvudrollerna i den franska kärleksfilmen. Reportern bad om hennes personliga tolkning av titeln. Adèle Exarchopoulos berättade att titeln är sprungen ur en tecknad serie, men att färgen i sig är tätt förankrad i storyn. Skådespelerskans rollfigur heter precis som hon själv Adèle, och i filmens början är hon besatt av blått. Hon blir förälskad i den punkiga konstnärstjejen Emma som har blåfärgat hår, och i intervjun förklarar hon:

- Blue is Emma. It is the sensuality. It is comfort. It is home.

Skådespelerskans svar samstämmer med färgpsykologin, där blått är symbolfärgen för trygghet och tillit. Det är

därför ingen slump att nyhetsankare, poliser och politiker gärna klär sig i blått. Färgen signalerar förtroende och vårt psyke köper signalen.

Forskning visar till och med att blått bidrar till att blodtryck, puls och adrenalinproduktion sjunker. På det antroposofiska sjukhuset Vidarkliniken i sömrländska Järna, drygt fyra mil söder om Stockholm, används färger i olika skiftningar och nyanser i läkande syfte. Reumatiker får vila i varmosa rum. Febriga patienter placeras i rum där väggarna är svalt blå, vilket anses dämpa en förhöjd kroppstemperatur.

ATT FÄRGER PÅVERKAR människor är även Joanna Pierre Foucard övertygad om. Hon är bebyggelseantikvarie, arbetar praktiskt som färgsättare och både

Levande varningsskytt: Ät inte mig.

Gult är fullt

Blå, röd, grön, violett, orange, gul. I den här ordningen föredrar människor färger, enligt många studier av färgprover. Under 1980-talet undersöktes vilken färg svenskarna tyckte var vackrast. De flesta svarade blå. Den "fulaste" färgen ansågs oftast vara ljusst gult. Det här står i kontrast till de färger man ofta använt på fasader i Sverige. Genom historien har de ofta varit gula och gulröda, medan favoritfärgen blå varit ett ovanligt val.

En teori är att man i studierna satte färgproverna mot en vit bakgrund, och att personerna därför inte svarade på vilken färg som var vackrast, utan på själva färgsammansättningen eller kontrasten av färgen mot det vita.

Gränstydligheten mellan gult och vitt är svagare än den mellan blått och vitt. En starkare kontrast värderas ofta högre än en svag, och det kan vara orsaken till att gult anses vara fullt.